

Nf 14

38

DISSERTATIONUM ANTIPOIRETIANARUM
ET SIMUL ANTISOCINIANARUM
S E P T I M A
DE
SATISFACTIONE
JESU CHRISTI,

SEU DE
EXPIATIONE ET RE-
DEMPTIONE EJUS FORENSI,

TANQVAM ANTI-TYPICO UNIVERSÆ REI SACRIFICALIS
NUCLEO, TOTIUS EVANGELII CENTRO, AC JUSTIFICA-
TIONIS FORENSIS FUNDAMENTO:

QVAM DOCTRINAM
PRIORE XVI. PROPOSITIONUM SERIE
DEMONSTRATAM

IN REGIA FRIDERICIANA

die *Octobris hujus MDCCXIX. anni*

PRAESIDE

JOACHIMO LANGIO,
SS. THEOL. D. ET PROF. ORDIN.

ad objectiones respondendo publice tuebatur

JOANNES HENRICUS *Senk*
Osterburgo - Pal. March. S. S. Theol. Cultor.

HALÆ SAXONUM,
Typis JOAN. FRID. KROTTENDORFII, Acad. Typ.

DISSERTATIONUM ANTI-ORBITARUM
ET RIMUL ANTI-ORBITARUM
S E P T I M A
DE
SATISFACTIONE
JESU CHRISTI
EXPIATIONE ET RE-
DEMPTIONE EUS FORENSI

TAVOAM ANTI-ORBITARUM UNIVERSI REI SACRIFICIA
SUCCESSIONE EVANGELII CENTRO AC JUSTITIA
TIONE FORENSI FUNDAMENTO
OIAM DOCTRINAM
PRIORIS XVI PROPOSITIONUM SERIE
DEMONSTRATA

IN REGIA FRIDERICIANA

JOACHIMO LANCIO

JOHANNES HERRIGUS (SING)

LECTORI VERITATIS EVANGELICÆ
AMANTI
SALUTEM PLURIMAM!

CHRISTUS, a quo *Chri-*
stianorum nomen duci-
mus, totius religionis
revelatæ ipsum est cen-
trum & medulla. Et
in CHRISTO duo doctrinæ capita habe-
mus præcipua, unum de *persona*, alte-
rum de *officio* ejus, ad quod tertium il-
lud, quod de diverso ejus statu agit,
commode refertur. In *persona* utram-
que consideramus *naturam*, divinam &
humanam; *divinam* præcipue; utpote
cum humana unione *ὑποστατικῇ* præ-
cipuum evangelii mysterium confi-
stit, & quæ solidissimum fidei nostræ
basin exhibet, negata vero errorem
constituit tantum, qui salutis funda-
mentum evertit. *Officii* autem summa,
seu cardo princeps, est in ejus *sacerdotio*

A 2

ἸΛΘΥΜΩ

ἰλαστικῆ, ipsaq; redemptione tali, quæ fo-
rensi expiatione & satisfactione con-
stat. Hæc duo religionis capita con-
tinent mysterium fidei nostræ præci-
puum; mysterium fidei, quod simul
omnis pietatis principium est ac fun-
damentum.

Jam seduli ac pii sacrarum littera-
rum cultores non nesciunt, Deum scri-
pturas sacras per electa sua organa ita
adornasse ac temperasse, ut, quæ in re-
ligione principem obtinent locum, ac
maxime necessaria sunt, in iis, præci-
pue in novi fœderis tabulis, crebrius &
luculentius proposita commendave-
rit. Et hoc est, quod comprobant mo-
do dicta illa duo religionis christianæ
capita de *persona* & *officio* Christi. Ho-
rum enim in scripturarum testimoniis
tanta est ubertas, tanta evidentia, ut
mirum sit, ἀγνοῦσαν, aut aberrationem, hic
locum habere.

Soci-

Sociniani autem quam longe hic a vero absint, quis nescit & non ingemisit? Utinam vero illis se non jungerent alii nonnulli e medio rectius sentientium coetu! De viro clarissimo, PETRO POIRETO, manifestius hoc prohi dolor! est, quam ut multa probatione egeat. In doctrina quidem de *persona* Christi a Socinianis omnino discedit, etsi nec de ea per omnia ad apostolicæ hypotyposeos præscriptum sentiat. In illa vero de Christi *officio*, speciatim sacerdotali, tantum abest, ut Socinianus non sit, ut potius Socini asseclas hypothesium peregrinitate noxaque superet. Hac enim in parte ita ab iis discrepat, ut, quod rei caput est, non solum cum iisdem neget in solidum, impugnetque acriter, sed hunc etiam errorem suum principalem ejusmodi incrustet opinionibus, quæ ipsis Soci-

corp

A 3

niano-

nianorum strophis ac pigmentis ab-
furdiores sunt ac deteriores.

Quæ cum ita sint, nemo prudens
mihi vertere poterit vitio, quod Dif-
fertationes hæc meas simul ANTISO-
CINIANAS inscribam. Dico enim omni-
no, quod res est. Et hanc ipsam inscri-
ptionem ea etiam docendi ratio, quæ
muneri professorio convenit, haud
obscure postulat. Nam juvenus no-
stra Academica evangelicæ veritati ita
innutrienda est, ut simul præfidiis ad-
versus aberrantes & contradicentes
necessariis instruatur. Quare ut illa
intelligat, eadem veritatis demonstra-
tione, qua Poiretianas hypotheses de-
struo, etiam Socinianorum errores de-
tectos everti ac evitari, bipartita illa
Dissertationum inscriptione opus fuit.
Habent sane Poiretiani nominis ac
systematis admiratores inconsulti,
quod

quod reformident: habent, quod, mi-
lo auctoritatis & non satis cautæ ca-
ritatis præjudicio, sincere ac curate
explorent. In quo prudentiæ ac ^{domi-}
^{nicæ} christianæ officio nisi sibi defu-
erint ipsi, invenient certe, late-
re, imo eminere, hic anguem in her-
ba; habebuntque, quod exuant, sal-
tem animo suo adhærescere haud si-
nant. Auctori autem quod nihil pla-
ne adfingam, ipsa Poiretiani volumi-
nis inspectio fidaque sententiarum al-
legatio satis superque testantur.

Dodecadis numerum, quem in Dif-
fertationibus primum mihi proposue-
ram, in elaborationis progressu auge-
ri, jam indicatum est in præfatione
Dissertationis tertiæ. Et hoc ipsum
etiam prælens materia de SATISFA-
CTIONE exigit. Ejus enim in medita-
tione tantam deprehendi ubertatem,
ut

ut ne sola quidem doctrina ecclesiæ e-
vangelicæ, per argumentorum seri-
em deducta, una Dissertatione in the-
si possit proponi, tantum abest, ut an-
titheseos consideratio simul locum in
eadem inveniatur. Nolo enim, Dis-
putationes singulas justam, h. e. qua-
tuor, aut quinque, plagularum mensu-
ram excedere, ne disputantes in præ-
paratione nimia materiæ mole obru-
antur. Et cum tractatio præsentis
doctrinæ thetica XXXII. Propositionibus cohar-
reat, exhibebo nunc priores XVI, Propositiones,
totidem posterioribus ad Dissertationem VIII. re-
latis. Quod restat, ex animo precor, ut lector
quilibet eadem fidei corroboratione, quam per
Dei gratiam in hujus doctrinæ demonstratione
ipse sensi, hæc meletemata mea legat, a veritate,
quæ in Christo est, unice dependens. Didascalica
vero tractandi ratio elenctica ideo præmittitur,
ut intelligant singuli, quanti momenti ac pon-
deris doctrinæ sint, de quibus disceptatur, & ut
speciatim errantes ab erroribus suis eo efficacius
abstrahantur, evangelicæ veritatis amore ducti.
Vale, lector istius amans, in DOMINO, qui ipsa
est veritas. DO-

DOCTRINAE
DE
SATISFACTIONE CHRISTI
PROPOSITIONES XVI. PRIORES.

PROPOSITIO I.

Christi SATISFACTIO, seu EXPIATIO I. probatur e dogmate de Justitia Dei vindice secundum Dissertationem II, collato cum iis Scripturæ locis, ubi Christus nos ab ira Dei liberasse dicitur.

ILLUSTRATIO.

1. Justitiam Dei vindicem necessario tendere ad pœnam, peccatoribus infligendam, & *ἡνδραπομονὴν τῆς ἰρᾶς* vocari, præcipue respectu executionis, Dissertatione II. demonstratum est. Jam vero Christus nos eripuit ab ira, seu liberavit a peccati pœna, quemadmodum Rom. V, 9. 1. Thess. I, 10. aliisque in locis multis perhibetur. Ergo idem justitiæ Dei vindici pro nobis satisfecit, utpote quæ, nisi ipsi fiat satis, pœnam necessario infligit. Hanc autem liberationem ab ira, seu irrogatione pœnæ, factam esse per *Satisfactionem*, præter rem ipsam e natura justitiæ conspicuam, expresse indicat locus citatus, Rom. V, 9. ubi e contextu manifestum est, *servationem*, quam Paulus prædicat, e morte Christi vicaria derivari, & in ordine justificationis forensis applicari v. 7. 8. & declarari per *reconciliationem*

B

v. 10.

v. 10. verbo *καταλόσω* expressam. Quam notionis piacularis & forensis esse, deinceps in progressu hujus demonstrationis videbimus.

2. Nec obstat, istam ab ira Dei vindice *liberationem* vi contextus, præcipue Rom. V, 9. notare effectum redemptionis Christi. Effectus enim nos remittit ad considerationem causæ, h. e. ad ejusmodi redemptionem, quæ facta est, non per *viam omnipotentiae*, quasi Deus hanc justitiæ suæ opposuerit; utpote quæ oppositio neque in hanc, neque in illam, cadere potest; sed per *viam juris*, h. e. per *satisfactionem*.

3. Quæ cum ita sint, analogia horum dogmatum, de justitia Dei vindice & de satisfactione, manifesta est. Supposita enim justitia Dei immutabili, cum sanctitate ejus immutabili conjuncta, & peccati *ἀνομιαν* gravissime vindicante, seu plectente, SATISFACTIO deprehenditur esse necessaria. Et hæc si immotis adstructa est argumentis, fit argumentatio a posteriori ad prius, seu ad peccati reatum & justitiæ vindicis naturam; quandoquidem inde quam liquidissime constat, peccati *ἀνομιαν* esse extremam, Dei vero justitiam vindicem ipsi plane esse naturalem & immutabilem. Quis enim Satisfactionem diceret lusoriam, aut supervacaneam? Si vero seria & necessaria fuit quam maxime, certe justitia Dei vindex, quæ eam exigit, una cum sanctitate peccati fœditatem abominante, in Deo est immutabilis.

4. Atque ita Dei *immutabilitas*, quam habet cum in *sanctitate*, omnem *ἀνομιαν*, tanquam *βδελύγμα* fœdissimum extreme abominante, tum in *justitia*, culpam ipsius *ἀνομιαν* juste vindicante, fundamentum est SATISFACTIO

SATISFACTIONE JESU CHRISTI. 11
FACTIONIS. Ubi simul observandum est, ean-
dem immutabilitatem in attributis singulis Deo esse
pro lege æterna ac indispensabili, seu tali, a qua rece-
dere nequit. Neque enim admittere potest & vult
quidquam, quod essentiali suæ proprietati repugnat.

PROPOSITIO II.

Christi SATISFACTIO, seu EXPIATIO,
probat 2. e dogmate de peccati, spe-
ciatim Adamici, culpa, seu reatu &
poena & de peccatoris debito, nec
non de ejusdem imputatione, secun-
dum Dissertat. III. & IV.

ILLUSTRATIO.

1. Peccati Adamici & nostri tanta est culpa, tantus
reatus, cui satisfacere ipsi haud possumus. Neque is
reatus demitur per viam gratiæ & potentiæ, absolute,
seu citra satisfactionem & repugnante Dei justitia, con-
sideratæ. Id enim, quod fieri nequit per justitiam,
nec per gratiam & potentiam fieri potest, cum neu-
trum Dei attributum alteri sit contrarium, ut Propof. I.
jam indicatum est.

2. Et præter *reatum* humana natura in tanto inter-
missi officii sui debito hæret, cui exsolvendo omnino
est impar, & quod Deus sine Satisfactione, seu com-
pensatione, remittere nequit: uti Dissertat. III. Sect. I.
demonstratum est. Idem secundum Sect. II. liquet e
locis Pauli Rom. V, 12. seqq. & Eph. II, 3. ubi dicimur
natura filii iræ, seu ob contractam culpam pænæ ob-
noxii,

noxii, ita ut *ἡμεῖς*, reatus, transeat *εἰς παύσημα*, in condemnationem. Qui tamen transitus impeditur ob intercedens secundi Adami, Christi, *δικαίωμα*, iustitiæ meritum, satisfactione partum & *εἰς δικαίωσιν*, ad justificationem, imputabile; quandoquidem, uti in Adamo peccatores, sic in Christo iusti constituimur, uti ibidem declaratur. Vide Dissertat. IV. præcipue Propos. VII. & X. Atque ita summa expiationis necessitas conspicitur, uti e doctrina de iustitia Dei vindice, sic etiam ex ea de peccati reatu & peccatoris debito. Quomodo eandem doctrina de *imputatione* illustret, jam supra Dissert. IV. ostensum est.

PROPOSITIO III.

Doctrina de SATISFACTIONE & EXPIATIONE Christi probatur 3. generatim ex universa re sacrificali, secundum Dissertat. V.

ILLUSTRATIO.

1. Si locum habuit satisfactio typica ab ipso Deo instituta, etiam antitypicam locum habere necessè est, cum typus propter antitypum fuerit ordinatus. Prius vero abunde demonstratum est Dissert. V. & a corruptelis vindicatum Dissertatione VI. Ergo etiam posterius immotæ veritatis dogma est.

2. In aditu ad demonstrationem doctrinæ de Satisfactione hic nunc sufficit generalis rei sacrificalis applicatio. Specialem dabit sequens tractatio.

3. Tres hæ propositiones, ex antecedentium Dissertationum tractatione desumtæ, ideo hic præmittuntur

SATISFACTIONE JESU CHRISTI. 13

tur reliquis, ut cuius hujus doctrinae nexus, quem illa cum praecedentibus istis catenatum habet, adpareat.

PROPOSITIO IV.

SATISFACTIO, seu EXPIATIO, Christi speciatim probatur 4. ex eo, quod dies ipsius *ἡμέρα*, quo mortem in cruce obiit, exacte respondet solenni isti anniversariae expiationis diei, de quo, ejusque sacris vide Lev. XVI.

ILLUSTRATIO.

Festum illud EXPIATIONIS totum fuisse in EXPIATIONE typica, ipsa ejus denominatio cum sacris singulis indicat: de quibus in mysterio Christi & Christianismi. Part. III. c. VIII. Conf. Dissertat. V. Propos. III. In istis vero omnibus typum fuisse EXPIATIONIS Evangelicae, a Christo per ipsius mortem factae, manifestum est, cum generatim e sacerdotio & opere ejus antitypico, quod omnes ac singulas apparatus Levitici umbras complet; tum speciatim e diversis Scripturae novi testamenti locis, quae mysteriorum expiationis festo peractorum expressam faciunt applicationem ad Christum, & ipsius opus SATISFACTIONIS.

Hebr. VII, 26. 27. *Ejusmodi sacerdos decebat nos; sanctus - cui non quotidie necesse esset, sicut summis sacerdotibus, primum pro propriis peccatis victimas offerre, deinde pro peccatis populi. Hoc enim posterius semel fecit, semet ipsum offerens.*

ferens. Hic præcipue ad diem Expiationis respiciet, liquet ex sacerdotis ordine sacrificandi, primum pro se ipso, deinde pro populo: qui nusquam alias tam conspicuus fuit, quam in die isto, ubi sacerdos summus ingressus est in sanctum sanctorum cum sacrificali sanguine, primum iuveni, pro se, deinde hirci piacularis, pro populo in expiationem oblatus Lev. XVI. v. 6. seqq.

c. IX, 7. seqq. *In secundum vero tabernaculum* (secundam ejus partem, ab atrio distinctam, sanctum sanctorum) *quotannis solus sacerdos summus ingressus non sine sanguine, obtulit pro suis & populi peccatis - v. 11. 12.* Christus vero adveniens pontifex futurorum bonorum per tabernaculum majus & perfectius, non manufactum, non hujus conditionis, neque per sanguinem hircorum & vitulorum, sed per proprium sanguinem ingressus est semel in sancta, eternam redemptionem nactus. conf. v. 13. 14.

Item v. 24. 25. 26. *Christus non ingressus est in manufacta sancta, quæ figura erant genuinorum; sed in calum ipsum, ut nunc compareat coram facie Dei pro nobis &c.* Vide sequentia, ubi τὸ ἁγίαῖ Christi τῷ πρὸς ἁγίους sacerdotum Leviticorum opponitur.

c. X, 1, 3, 4, 10. *ubi sacrificium corporis Christi ἱφ᾽ ἁγίαῖ semel oblatum v. 10. opponitur speciatim sacrificiis anniversariis, quæ quotannis fiebant in festo solennis expiationis.* Id quod etiam indicatur ipsis victimarum speciebus, scilicet vitulo, seu tauro, & hirci piaculari, isto pro sacerdotis, hoc pro populi peccatis offerendo. Conf. c. IX, 12.

c. X, v. 19. *Quum igitur, fratres, habeamus parthesiam ad ingressum in sanctum sanctorum per sanguinem Jesu (quem nobis*

nobis dedicavit, tanquam recentem & vivam viam, per velum, hoc est, per carnem suam) & sacerdotem magnum super domum Dei; accedamus igitur &c. Hic manifestum est, ingressum summi sacerdotis anniversarium, qui in festo expiationis fiebat, applicari ad diem Christi *σαυρωσιμον* & piacularem, nec non ad ejus fructum, in fidenti ipsius apprehensione & communione cum Deo positum. Et quia summus sacerdos non nisi bene lotus ingrediebatur adytum Lev. XVI, 4, 24. conf. v. 26, 28. etiam hoc hic applicari videas v. 23. ubi requirit Apostolus, ut accedamus *λελυμένοι τὸ σῶμα ὕδατι καθαρῷ, loti corpore aqua pura &c.*

Cap. XIII, 10--15. Hic commemoratione perpessio-
num Christi pro nobis exantlatarum & typi earundem sacrificialis, itidem speciatim respicitur ad expiationem istam anniversariam & solenniorem: quemadmodum constat e mentione sanguinis piacularis in sanctum sanctorum illati, & corporum extra castra elatorum & ibidem combustorum. Id quod omnium maxime convenire videas in sacra ista magnæ expiationis anniversaria, Levit. c. XVI. descripta. Confer tamen cum iis sacra ipsorum parallela, in sacrificiis pro peccato etiam aliis præscripta Levit. IV, v. 1. seqqv. VI, 30.

Præter hæc loca etiam sequentia ex hac ipsa epistola respectu anniversariæ expiationis conferenda sunt. c. IV, 13, 16. ubi *Christus*, tanquam summus sacerdos super domum Dei, dicitur *calos transisse*, parato nobis accessu ad thronum gratiæ. Quæ locutiones defumtæ sunt ab ingressu summi sacerdotis anniversario in adytum. Vide etiam c. 1, 3. V, 7, 8, 9, 10. collato typo, qui
secun-

secundum v. 3. nos itidem ad festum expiationis, ubi *κατ' ἑξοχὴν* pro sacerdote ipso & pro universo populo sacrificatum est, remittit. Idem deprehendimus c. VI, 19, 20. ubi Christus dicitur per *interius velum pro nobis ingressus esse, tanquam pontifex & præcursor, parato nobis accessu, per ancoram fidei & spei peragendo.* Conf. cap. VII, 25.

Observationes ad uberiolem illustrationem.

1. Ex hac collatione liquet ad oculos, in integra epistola ad Hebræos generatim quidem conferri typum rerum Leviticarum cum officio Christi sacerdotali, sed speciatim tamen & quam maxime omnia fere referri ad *diem & sacra anniversariæ expiationis*; utpote qui dies solus soli summo sacerdoti Levitico erat proprius, id-
eoque luculentissimum Christi typum in opere expiationis, seu satisfactionis, præbuit.

2. E consideratione diei hujus hilastici lucem accipit integrum caput Jes. LIII. de Christi perpeffionibus & morte: siquidem in hac mysterii evangelici descriptione variæ locutiones a die isto festo desumptæ sunt, speciatim a *duobus victimis piacularibus & ab hirco emissario.*

3. Ad sacra ejusdem diei piacularia reliqua etiam loca omnia, quæcunque in Novo Testamento de Christi passione, sanguine, morte & redemptione occurrunt, respectu antitypico *κατ' ἑξοχὴν* sunt referenda. Id quod in nonnullis expressa quoque littera requirit v. g. Rom. III, 25. *Deus Christum proposuit ἱλαστικῶν per fidem in sanguine ipsius.* Nam in veteri testamento, non nisi unico & solo hoc anniversariæ expiationis die summo sacer-

facerdoti aditus patuit cum sanguine in sanctum sanctorum coram arca foederis, cujus operculum erat *ἱλαστήριον*. Eodem respectu 1. Jo. II, 2. Christus dicitur *ἱλασμός, propitiatio pro peccatis nostris*. Sic quando 1. Tim. II, 5, 6. Christus dicitur semet ipsum tradidisse antilytron, & hoc respectu unus & solus mediator Deum inter & homines fuisse, desumpta hæc itidem sunt præcipue ex opere mediatorio & hilastico, quod in festo expiationis unus & solus pontifex, tanquam mediator typicus Deum inter & homines, perficiebat, dato lytro vicario.

4. Hæc generatim, partim etiam speciatim, de festo expiationis, ad mysterium satisfactionis inde probatum applicato. Illa vero sacrorum piacularium pars, quæ in *hirco emissario* posita erat, peculiarem meretur considerationem.

PROPOSITIO V.

Christi SATISFACTIO & EXPIATIO inter sacra diei anniversariæ expiationis speciatim probatur 5) e proprietate & applicatione hirci Asafel, h. e. *ἀποπομπαίς, emissarii*.

ILLUSTRATIO.

1. Hircum istum fuisse Christi typum, ne ipsi quidem Sociniani negant. Vide SOCINUM L. de Servatore P. II. c. IV. Conf. *Catech. Racov.* Sect. I. cap. VIII. p. 286. Et ad hunc typum maxime respexit Jesaias in illustri loco de Christi satisfactione c. LIII. præcipue v. 6. in locutione: *Dominus in eum incurrere fecit iniquita-*

quiritatem (& simul pœnam iniquitatis) omnium nostrorum. Conf. I, 29. 1. Jo. III, 5.

2. Jam vero hircus isti peccata totius populi per χειροθεσίαν & confessionem, atque ita non μεταβατικῶς ad inhæSIONEM, sed λογιστικῶς, seu imputative, solennissime fuerunt imposita, & ita quidem, ut hircus ista ex hominum omnium medio, Deique ipsius conspectu, quem is κατ' οἰκονομίαν in Tabernaculo habebat, remota in desertum deportaret; utpote per imputationem istam factus περιλάθαρμα καὶ περιψήμα, ein Schluch und Seg-Dyfer.

3. Ergo idem contigit Christo, qui pro nobis peccatum factus maledictionem subiit, ut περιλάθαρμα & execratio Gal. III, 13. peccataque nostra sibi imposita portavit & abstulit. Jes. LIII. Jo. I, 29. 1. Jo. III, 5. Portavit, inquam & abstulit. Non enim abstulit, nisi prius suscepta & portata. Nec aufert dominium & reatum peccati in applicatione, nisi prius ablato ejus reatu in salutis acquisitione.

PROPOSITIO VI.

SATISFACTIO seu EXPIATIO Christi 6) probatur ex illis Scripturæ locis, ubi illa expressis verbis, expiationem notantibus, nimirum ἱλάσκομαι, ἱλασμός, ἱλαστήριον, adseritur.

ILLUSTRATIO.

Rom. III, 25. Deus Christum Jesum proposuit ἱλαστήριον, placamentum, in sanguine ipsius.

Hebr.

SATISFACTIONE JESU CHRISTI.

19

Hebr. 11, 17. *Christus debuit per omnia fratribus suis conformari, ut misericors & fidelis fieret Pontifex in iis, quæ sunt Dei, εἰς τὸ ἰλάσασθαι, ad expiandum peccata populi.*

1. Jo. 11, 2. *Christus est ἰλασμός, IPSA EXPIATIO pro peccatis nostris non pro nostris tantum, sed etiam pro totius mundi.*

Not. I. Vis horum verborum antypica consideranda est e proprietate ipsorum typica, de qua in Levitico. Apud LXX. interpretes hæ voces omnium frequentissime occurrunt, nimirum octogiesies sexies, uti in fonte Hebræo verbum כִּפֶּר.

2. Synonyma *expiationis* & verbi *expiandi*, de Christi opere redemptionis usurpata, vide deinceps suo loco.

PROPOSITIO VII.

SATISFACTIO seu EXPIATIO 7) probatur ex illis Scripturæ locis, in quibus is sacerdos in antitypo vocatur.

ILLUSTRATIO.

Exempla præcipue habemus in *epistola ad Hebræos*; utpote quæ hanc doctrinam tractat ex professo. Vide c. 11, 17. 111, 1. IV, 14. 15. VI, 1. seqq. collat. v. 5. seqq. VI, 20. VII, 1. seqq. 24. seqq. VIII, 1. 2. IX, 11. 25. seqq. X, 11. 12. 21. Jam quemadmodum sacerdotum Leviticorum erat *populum & singulos offerentes typice expiare*, secundum Dissert. V. speciatim Propof. 111. ita etiam Christi, tanquam summo nostro pontifici, est proprium, idem præstare antypice, seu re ipsa: quemadmodum locorum allegatorum argumentum, scopus &

C 2

con-

PROPOSITIO VIII.

SATISFACTIO seu EXPIATIO Christi
8) probatur ex illis Scripturæ locis,
ubi is dicitur sacrificium obtulisse pro
peccatis nostris, seu non solum sacer-
dos, sed ipse etiam ipsa factus esse vi-
ctima.

II. L U S T R A T I O.

1. Exempla itidem præcipue habemus in *epistola ad Hebræos*, & in iis ipsis quidem sedibus, quæ Propositione antecedenti de ipsius sacerdotio adducta sunt. Idem comprobatur Paulus Eph. V, 2. *Christus tradidit se in oblationem & victimam Deo &c.* & Petrus epistola i. c. II, 24. *Christus peccata nostra ipse sustulit in corpore suo in lignum.* Sacrificia vero habuisse vim expiandi typicam, integra Dissertatione V. demonstratum & VI. vindicatum est. Et hoc ipsum est, quod hic cum emphasi præstat antitypus, quemadmodum allegata novi testamenti loca indicant.

2. Præcipue vero hic notandus est locus ad Rom. VIII, 3, ubi specialis fit applicatio ad illud sacrificiorum genus, quod pro peccato dicebatur. Hoc enim Hebraice vocabatur *חַטָּאת*, *ἀμαρτία*, item *πᾶσι ἀμαρτίας* [scilicet *ἁμαρτία*] Germ. *Sünd-Opffer* Lev. VI, 25, 30. &c. Jam vero secundum Rom. VIII, 3. *Deus misit Filio in similitudine carnis peccati*, [in similitudine *ἁμαρτίας* victimæ]

victimæ] *pro peccato, peccatum* (in Filium translatum & ab eo susceptum) *condemnavit* (h. e. sententiam condemnationis in pœnam ab ipso Filio subeundam pronuntiavit, ipsique eam revera inflixit) *in carne* (nimirum illa ipsa, quam, & cum ea peccati reatum, Filius assumserat) ita scilicet, ut hic eam in assumpta humana natura maxime sentiret, cum ipso mortis piacularis, quam illa subiit, eventu; quemadmodum victima, post peccatorum impositionem, *χρησθεσία* peractam, quasi iudicio mortis in eam pronuntiato, morti tradebatur.

3. Scopus vero vicariæ hujus condemnationis secundum v. 4. erat, *ut δικαίωμα τῆ νόμου. in se postulatum legis universum*, quod illa in nos habet, nimirum sub comminatione condemnationis, respectu *reatus* plenam *satisfactionem*, & respectu *debiti* nostri perfectam *obedientiam* a nobis requirendi, *impleveretur in nobis*, per Christi justitiam nobis imputatam, gratiæ infusione ad vitæ sanctimoniam respectu regenerationis conjuncta, & respectu renovationis subsequente.

4. Conferendum hic comma capitis hujus VIII. primum cum tertio. In primo negatur esse *κατάκριμα* *condemnatio*, *in iis, qui sint in Christo*. In tertio indicatur hujus negationis ratio, scilicet quod Christus condemnationis sententiam & executionem pro nobis exceperit.

2. Solet huc a nonnullis referri locus 2. Cor. V, 21. ubi Deus Pater dicitur filium pro nobis seu nostri loco, *peccatum fecisse* h. e. ut nonnulli existimant, sacrificium pro peccato. Sed præstat hic retinere significationem vocis, *peccati*, notiozem, propter vocem in eadem notione proxime præmissam, & propter *ἀμίσ-*

cus subsequenter antichristi, quæ est in voce *justitia*, quando dicimur *feri justitia Dei in Christo*. Id quod cum non nisi de justitia Dei nobis a Deo in Christo, seu propter Christum, imputata dici possit, vox ἀμαρτία etiam convenientissime, cum emphasi tamen non minore, de peccato Christi imputato intelligitur. Optime LUTHERUS de hoc loco in Comment. Epist. ad Gal. c. III, 13. Tom. IV. Jen. Lat. fol. 78. *Quamquam hæ sententia recte exponi possint hoc modo: Christus factus est maledictum h. e. hostia pro maledicto peccato &c. tamen magis placet, si servetur propria significatio vocum propter majorem emphasin. Quia, cum peccator venit revera in notitiam sui, non solum sentit se peccatorem concretive, seu adjective, sed etiam abstractive, seu substantive, hoc est, non solum videtur sibi calamitosus, sed ipsa calamitas, non solum peccator & maledictus, sed ipsum peccatum & maledictum. Unde & in Latina lingua, cum excellenter volumus aliquem significare scelestum, vocamus eum scelus. &c.*

PROPOSITIO IX.

SATISFACTIO seu EXPIATIO Christi probatur 9) ex illa rei Leviticæ ac simul antitypicæ parte, qua Christo, tanquam causæ & auctori, in negotio instauratæ salutis nostræ emphaticum illud, *וַיְהִי רִיחַ עֹדֶן בְּעֵינֵי יְהוָה*, *ὄσμη εὐωδίας*, *odor bonæ fragrantia coram Deo*, *ein süßer Geruch vor Gott* / tribuitur.

ILLU.

SATISFACTIONE JESU CHRISTI.
ILLUSTRATIO.

23

Instar omnium hic est locus ille insignis Eph. V, 2. *Christus tradidit semet ipsam pro nobis oblationem & victimam Deo, εις ὄσμην ἰωδίας, in odorem bonæ fragrantie.* Hunc vero odorem in sacrificiis fuisse *ιδασκόντων*, demonstratum est Dissertat. V. Propos. VII. Et ad hanc humanæ generis *ἰωδίαν*, quam Deus ipsius causâ in Messia accepit, pertinet *ἰωδουλα* illa, quam angelus nativitatis salutiferæ interpretis proclamavit Luc. II, 14. Conf. Eph. I, 5. 9. & quam Pater in & de Filio publice declaravit: *Hic est*, inquit, *Filius meus dilectus, ἃν ἰωδοῦσα, in quo acquievi.* Matth. III, 17. XVII, 5. I. Pet. I, 17. Conf. Jo. XII, 18. Et hoc est, quod Paulus prædicat Eph. I, 5. *Deus*, inquit, *in se pro gratia sua nos ἐχαρίτωσεν ἐν τῷ ἡγαπημένῳ, acceptos fecit in dilecto illo.*

PROPOSITIO X.

SATISFACTIO, seu EXPIATIO Christi probatur 10) ex illis Scripturæ locis, ubi is peccata nostra sibi imputata portasse dicitur, præcipue e capite LIII. Jesaiæ.

DEMONSTRATIO.

I. SUPPOSITUM DEMONSTRATIONIS, in proprietate phræos, *portare peccata.*

Quid sit portare peccata sua, seu iniquitatem suam, jam explicatum est Dissert. III. Proposit. XI. scilicet sustinere culpam pœna expiandam; atque ita ipsi pœnæ esse obnoxium. Unde phrasi, *portare iniquitatem*

tem suam non raro ipsa pœnæ mentio expresse additur: Exod. XXVlll, 43. Lev. XIX, 8. XX, 17. 19. XXII, 9. XXIV, 15. 16. Num. V, 31. XIV, 34. XVlll, 22. XXX, 16. Ezech. XVlll, 19. 20. Confer Dissert. V. Propos. IV. ubi indicatur, quanta cum emphasi typica sacerdotes Levitici dicti sint portare iniquitatem universi populi Lev. X, 17. Conf. Exod. XXVlll, 38. Porro hic conferenda est Dissertationis V. Propositio XII. de ritu χειροθεσίας sacerdotalis: ubi ostenditur, per eam, tanquam adjudicati reatus signum, peccata portanda, & per expiationem auferenda, translata fuisse in victimas vicarias, Christi typos. Et hoc ipsum ibidem illustratur e proprietate locutionis generalis, dare, seu imponere peccata alicujus in caput ejusdem; utpote de reatus in pœnam adjudicatione usurpatæ.

II. DEMONSTRATIO IPSA:

1. *E Christi sacerdotio.* Si sacerdos typicus portavit peccata populi, ita ut ea expiaverit; multo magis id præstat sacerdos antitypicus. Typicum vero peccata ἰλαστικῶς portasse, jam evictum est Dissert. V.

2. *E loco primario Jes. LIII:* quem de Messia agere manifestum est e re ipsa, ex apostolorum allegatione, e paraphrasi Chaldaica, & ex ipsorum Judæorum consensu. Exhibebo brevem hujus capituli orthotomiam dictis ejus ad diversa præsentis doctrinæ membra relatis. Dicitur hic

- a) *Messias omnis peccati proprii expers. v. 9. Conf. I. Petr. I, 19. c. II, 22. 23. I. Jo. III, 5. &c.*
 b) *Pater in Messiam, tanquam Sponsorem, λογιστικῶς, seu per imputationem confecisse omnia peccata nostra v. 6.*

c] Pater

SATISFACTIONE JESU CHRISTI.

25

- c) Pater Filium Messiam ob peccata nostra ipsi imputata afflixisse & contrivisse v. 5, 7, 10. ita ut Messia propter defectionem populi *plaga obveniret*. v. 8.
- d) Filius in statu summæ exinanitionis *animæ nostræ morbos & dolores*, h. e. peccata nostra, uti *ἔγνωρι- κός* declaratur v. 5, 6, 8, 11, 12. in se suscepta tulisse ac portasse v. 4, 11, 12, fuisse instar agni ad lamienam ducti v. 7. & e terra viventium excisi v. 8. qui animam suam in mortem profuderit, peccatoribus annumeratus v. 12.
- e) Messia anima, seu ipse Messias, reatum suscepisse & deposuisse, v. 10. sub eo, tanquam gravi onere, laborasse v. 11. & pro peccatoribus intercessisse v. 12.
- f) Messias respectu effectus, multos sanguine suo adspersisse cap. 52. versu 15. huc pertinente: habuisse castigationem pacis nostræ, seu quæ pacem nobis conciliet, sibi impositam v. 5. *vibicibus suis nobis sanationem procurasse*. ibid. *impios sepulcro suo meritorie intulisse* (Conf. Rom. VI, 3, 4. 2. Cor. V, 14.) & morte sua acerbissima nos ditasse. v. 19. & per sui agnitionem, seu fidem, multos justificare. v. 11.

Not. 1. Allegationes hujus loci, in quantum is hujus disquisitionis est, vide Art. VIII, 32. seqq. 1 Pet. II, 22, 24.

2. Non obstat, locum Jes. LIII, 4. Matth. VIII, 16, 17. ad languores & morbos corporis applicari. Evangelista enim a causa, peccato, de qua Jesaias agit, ex collatione v. 4. 5. 6. 8. II. argumentatur ad effectum, morbos. Nam sublata causa, seu culpa, tollitur effectus, morbus.

D

stus,

stus, tanquam holofoter, paralyticum corpore sanaturus, prius animæ dedit salutem remissione peccatorum: *Confide, inquit, mi fili, nam peccata tua tibi remissa sunt.* Et licet morbos curaturus eos non ipse susceperit, sed tantum abstulerit, assumit tamen infirmam nostram, & morbis obnoxiam naturam, ejusque fragilitatem ita est expertus, ut etiam hoc respectu pœnam peccati perferret. *Peccata vero respectu reatus & pœnæ ita abstulit, ut ea vere, per imputationem tamen, in se susceperit.* Ad tollendos enim corporis morbos, in quibus per se nulla in Deum est *ἀνομια*, sufficiebat *potentia*: ad animæ vero morbos demendos *justitia* etiam *satisfactionem*, supposita sponfione & imputatione præstandam, requisivit.

3. E loco Psalm. LXIX, 5. ubi Mesfias dicit: *Quod non rapui, tamen rependam*, h. e. delictum Adami primi, per quod is rapinam affectatæ divinitatis & sacrilegium commisit, vi sponfionis mihi imputatum portans expiabo. Hunc vero psalmum de Christo agere, crebræ ejus allegationes comprobant. Vide Matth. XXIII, 38. XXVII, 34. 48. Luc. XXIII, 46. Jo. II, 17. XV, 25. XIX, 28. Act. I, 20. Rom. XI, 9, 10. XV, 2, 3.
4. E locis Joanneis: Evang. c. I, 29. *Ecce agnus Dei, ó ἀγνῶν, qui tollit* (ita portat, ut auferat reatum pœnamque) *peccatum mundi.* Epist. i. c. III, 5. *Christus apparuit, ut peccata nostra auferret & pecca-*

SATISFACTIONE JESU CHRISTI. 27

peccatum non est in ipso. Conf. Hebr. IX, 28. Christus his in locis peccata nostra non remittere, sed *portare & auferre* dicitur, quia hic non est sermo de Deo remittente, sed de Christo, tanquam victima piaculari, remissionem promerente, & tanquam hirci emissario, peccatorum reatum & pœnam nostri loco, seu a nobis, auferente, nimirum per modum sufficientissimæ satisfactionis & compensationis.

PROPOSITIO XI.

SATISFACTIO seu EXPIATIO probatur 12) ex eo, quod Christus dicitur propter peccata nostra, seu pro nobis, traditus, aut se ipsum tradidisse.

ILLUSTRATIO.

1. Phrasis *tradi pro aliquo, aut propter aliquem*, scilicet ad perpeffiones ipsamque mortem, est sacrificialis, & cognoscitur ac dijudicatur ratione sensus sui piacularis ex officio illo vicario & succedaneo, quod quævis victima, ab offerente in sacrificium tradita, in ipsius offerentis expiatione habuit. Vide Dissert. V. Sect. L Propos. XIII.

2. Jam vero hoc ipsum dicitur de Christo, & quidem addita mentione substitutionis, seu surrogationis, per locutionem, *ὡπὲρ ἡμῶν*, expressa. Rom. VIII, 32. *Deus Filium suum pro nobis omnibus tradidit.* Conf. Jo. III, 16. ubi verbum *dandi* simul continet notionem

tradendi. Item Rom. IV, 24. *Christus traditus est propter peccata nostra.*

Gal. II, 20. *Christus me amavit, & semet ipsum pro me tradidit.*

Eph. V, 2. *Christus semet ipsum tradidit pro nobis victimam &c.*

Not. Eodem tradendi sensu etiam verbum *dare* usurpatur Matth. XX, 28. Jo. VI, 57. Gal. I, 4. I. Tim. II, 6. &c.

PROPOSITIO XII.

SATISFACTIO seu EXPIATIO Christi probatur II) ex iis Scripturæ locis ubi is sanguinem suum pro nobis profudisse dicitur.

ILLUSTRATIO.

1. Sanguinem sacrificalem fuisse piacularem, seu typicam expiandi vim habuisse, evictum est Dissertat. V. Sect. I. Propos. I. Jam vero Christi sanguis est antitypicus, ideoque habet virtutem expiandi antitypicam.

2. Loca de sanguine Christi hilastico vide insigni numero: Matth. XXVI, 28. Marc. XIV, 24. Luc. XXI, 20, 24. Jo. VI, 53. 54. 55. 56. XIX, 34. Act. XX, 28. Rom. III, 25. V, 9. I. Cor. X, 16. XI, 27. Eph. I, 7. II, 13. Col. I, 14. 20. Hebr. IX, 12. 14. 22. X, 10. 29. XII, 24. XIII, 20. I. Pet. I, 2. 19. I. Jo. I, 7. V, 6. 8. Apoc. I, 5. V, 9. VII, 14. XII, 11. Locus Apoc. XIX, 13. de Christo victore agit, ex col. lat. Jes. LXIII.

PROPO-

SATISFACTIO seu EXPIATIO Christi probatur 13) ex eo, quod passus & mortuus dicitur, & quidem PRO NOBIS.

ILLUSTRATIO.

1. Locutio, *pasi & mori pro aliquo* est sacrificialis. Victima enim pro offerente patiebatur, & pro ipso jugulata est.

2. Hanc autem mortem fuisse typicam, & in typo piacularem, e Dissert. V. patet.

3. Jam vero hoc in antitypo dicitur de Christo, & quidem itidem adjecta sensus vicarii & hilastici notione, per particulam *ὑπὲρ*, aut *διὰ*, objecto suo præpositam, expressa.

4. De passione piaculari vide Matth. XVI, 21. Luc. XXIV, 26. 46. Act. III, 18. XVII, 3. Hebr. 11, 18. XIII, 12. 1. Petr. 11, 19. 21. 23. III, 18. IV, 1.

De morte Jo. XI, 50. 51. XII, 24. 33. Rom. V, 6. 8. VI, 10. VIII, 34. XIV, 9. 15. 1. Cor. VIII, 11. XV, 3. 2. Cor. V, 14. 15. qui locus præcipuus est in notione officii vicarii & hilastici. Porro Gal. 11, 21. 1. Thess. IV, 14. V, 10. Hebr. 11, 9.

Not. 1. Quod si nonnullis locis particulæ *ὑπὲρ* & *διὰ* una cum objecto suo non sunt additæ, eâ merito ex aliis locis supplentur.

2. Huc pertinent loca de ipsa morte Christi piaculari, non per verbum *moriendi*, sed per nomen *mortis* notata: Rom. V, 10. VI, 3. 4. 5. 1. Cor. XI, 26.

Phil. 11, 8. 111, 10. Col. 1, 22. Hebr. 11, 9. 14. 1 X, 15. nec non ea *de agno pro nobis mactato* 1. Cor. V, 7. Apoc. V, 6. 9. 12. X111, 8.

3. Atque ita in doctrina de sacrificiis & officio Christi sacerdotali probe notanda sunt duo hæc momenta primaria: unum *substitutionis*, seu surrogationis, alterum *expiationis*.
4. Huc omnino refer, quæ jam tum in antecessum Dissert. V. Sect. I. Propos. XVI. de sensu vicario typi & antitypi dicta sunt.

PROPOSITIO XIV.

SATISFACTIO seu EXPIATIO Christi probatur 14) e gravitate perpeffionum.

ILLUSTRATIO.

1. Perpeffionum Christi, præcipue internarum, tanta fuit gravitas, tam intensus sensus, ut is, eo obrutus ac perfusus, confiteretur, se esse *περίλοπον* usque ad mortem & se gravissime angi, & ut sanguinem exfudaret eruentum ac in cruce sui desertionem lamentabili voce proclamaret Matth. XXVI. XXVII. &c. Hujus sensus intensissimi gravissimam subesse oportet causam, probe inquirendam.

2. Causa hæc non potuit esse naturalis, seu communis, in sensu dolorum & formidine mortis communi posita. Cujus negationis ratio est duplex:

Una, ex parte Dei permittentis & immittentis, quod Deus nullam plane causam habuisset, cur in innocentem & sanctissimum hominem, nedum Filium

lium

lium suum dilectissimum, permitteret aut immitteret tantum non solum corporis, sed ipsius etiam animæ, cruciatum.

Alter, ex parte ipsius Christi, qui hac ratione ne ullius quidem probati martyris, etsi nudi hominis & peccatoris, exemplum patientia & *μάρτυρ* sua æquasset; tantum abest, ut, qui martyribus omnibus hoc pacto inferior fuisset, præ iis omnibus universo humano generi exemplar imitatione dignum potuisset, aut voluisset, exhibere. Habemus quidem in exemplo Christi præ omnibus aliis omnino, quod imitemur; prout ipse hoc passim postulat & Apostoli requirunt, sed supposita genuina perpeffionum ipsius causa.

3. Jam si causa istius atrocitatis & sensus intensissimi non potuit esse naturalis & communis; oportet eam fuisse plane singularem & prægnantissimam, h. e. eam, quam Scriptura Sacra tot argumentis modisque, ut percepimus & percepturi sumus, in imputatione & expiatione peccatorum totius humani generis, ipsius loco facta, ponit.

4 Et hinc emergit insignis discrepantia inter *perpeffiones Christi & martyrum*. Christi perpeffiones *pœna* notionem & locum habent, ex imputata & suscepta culpa inflictæ. Vide Jes. LIII. & Confer, quæ Dissert. IV. de imputatione dicta sunt, præcipue Sect. I. Propos. VIII. At quæ *martyribus* acciderunt adversa, nequaquam ex parte Dei pœnæ ullius naturam habent, sed tantum paternæ *explorationis & castigationis, molestiæ medicinalis & ignis explorantis & purgantis*. Vide Hebr. XII. & epistolam Petri priorem passim.

PROPO.

SATISFACTIO seu EXPIATIO Christi
probatur 15) ex iis Scripturæ locis, u-
bi is noster dicitur μεσίτης, mediator.

ILLUSTRATIO.

1. Tim. II, 5. 6. *Est Deus unus, est unus mediator inter Deum & homines, homo Iesus Christus, qui se ipsum dedit in pretium redemptionis pro omnibus.*

Hebr. VIII, 6. *Christus melioris testamenti est media-
tor.*

c. IX, 15. *Christus est novi testamenti mediator, ut, morte, ad redemptionem transgressionum, quæ fuerant sub priore testamento, intercedente, vocati promissam hereditatem acciperent.*

cap. XII, 24. *Venistis ad novi testamenti mediatorem, Iesum, & ad sanguinem adspersionis, qui loquitur melius, quam sanguis Abelis.*

Not. 1. *Ipsum mediatoris, qui etiam sponsor dicitur Hebr. VII, 22. nomen indicat, Christum, tanquam mediatorem, non egisse suam ipsius, sed alienam, h. e. hu-
mani generis, causam.*

2. *Vox μεσίτης est quidem sensus generalioris; at Christum esse mediatorem ἱλαστικόν, qui hiatum, qui homines a Deo disjungit, satisfactione explet, patet ex addita mortis piacularis & lytri commemoratione, quam in allegatis locis videas. Idem comprobatur officium sacerdotum Leviticorum. Hi enim mediatores erant Deum inter ac populum piaculares, sed typici tantum. Ergo Christi mediationem, seu intercessionem antitypicam, ἱλαστικὴν esse oportet.*

3. Ad

SATISFACTIONE JESU CHRISTI.

3. Ad hanc argumentorum pro officio Christi ³³
λασιμῶ classem porro pertinent illa Scripturæ oracula,
 ubi *PER CHRISTUM AD DEUM ACCEDERE, seu aditum*
habere, dicimur. Jo. XIV, 6. Rom. V, 1. 2. Eph. II, 18. IV, 12.
 Hebr. VII, 25. X, 19. 20. &c.

4. Atque ita per vocem *μωσίου*, præcipue declaratur
 vox *ιερεὺς, sacerdos*. Etenim כהן significat ministrum pro-
 ximæ & intimæ admissionis: unde hanc vocem in co-
 dice Hebræo aliquoties de ministris aularum politicis
 adhiberi videas. Tales secretæ admissionis ministri in
 sacris erant sacerdotes, in negotio expiationis typi-
 cæ medii inter Deum ac homines. Unde vocantur
 אלהים אל *appropinquantes ad Dominum*. Exod.
 XIX, 22. Lev. VII, 35: (ubi emendanda versio Lutheri)
 X, 3. Id quod Christo convenit cum emphasi; Chri-
 sto, qui jam ab æterno erat apud Deum Jo. I, 1. & me-
 diator factus curat τὰ πρὸς τὸν Θεόν. Hebr. II, 17. coll. cap.
 V, 1. suamque mortem piacularem & adscensionem *ac-*
cessum vocabat *ad patrem*, aditum ad eundem nobis pa-
 tetefaciens. Jo. XIV, 28. XVI, 5. 7. 16. 28. Conf. c. IV, 2. 23.

PROPOSITIO XVI.

SATISFACTIO seu EXPIATIO Christi
 probatur 16) ex illa sacerdotalis ipsius
 officii parte, quæ in intercessione,
 speciatim sic dicta, posita est.

ILLUSTRATIO.

Intercessio sacerdotum Leviticorum, præcipue
 summi, erat bipartita, respectu loci facta partim in
 Sancto, partim in Sancto sanctorum, & in hoc quidem quo-
 tannis

tannis tantum uno die, qui solennis & universalis expiationis erat, a solo sacerdote summo: respectu *modi*, partim *thymiamate*, partim *ipsis precibus*. Vide Lev. XVI, 12. 13. Conf. Ex. XXVIII, 30. 35. 1. Reg. VIII, 30. seqq.

Actus vero hic intercessionis omnino fuit *πλασιμὸς*, piacularis, expiandi vim habens typicam. Id quod liquet:

1. *E positu altaris thymiamatum*, & ex ejusdem respectu ad reliqua vasa sacra in Sancto collocata. Altare suffitus positum erat in medio, ita ut a dextra haberet candelabrum aureum, a sinistra mensam panum propositionis. Exod. XXX. Jam quemadmodum duo hæc vasa adumbrabant beneficium *illuminationis* & *renovationis* in salutis applicatione; sic altare medium representabat beneficium *satisfactionis* & *justificationis* in salutis & fundatione & applicatione, sine quo nec illuminatio datur, nec renovatio. Quod argumento huic primo, seorsum considerato, ad convictionem adhuc deest, ipsi e reliquis & eorum serie accedit. Id quod etiam de uno & altero e reliquis, si solitarie considerentur, notandum est. Illi, qui de veritate satisfactionis, tanquam nervo & centro totius cultus Levitici, ex argumentis aliis jam convicti sunt, hic singula sufficiunt demonstrationis membra, dubitantibus vero universa conjunctim, inter se recte collata.

2. *Ex usu thymiamatis sacri*. Iste erat non sacrosanctus tantum, sed inviolabilis etiam, & absolute *ἀνύμνητος*, imitatione & usu ejus extra tabernaculum & templum sub excisionis pœna prohibitis. Exod. XXX, 37-38. Quem vero in finem, nisi in typicum illum de satisfactio-

tisfactionis opere, quod hoc in nullum cadat mortalem hominem, sed soli Christo, sine imitatione, aut æmulatione, conveniat?

3. *Ex igne, seu prunis ad suffiendum ex altari holocaustico defumis.* Ex quo cum ignem haud defumissent filii Aarones, Nadab & Abihu, sed alieno & vulgari thymiamata adolevissent, igne consumebantur vindice Lev. X, 1. 2. Conf. Num. XVI, 46. Totum vero altare holocaustorum expiationi erat destinatum. Unde ignis ad suffiendum inde defumendus indicio erat, thymiamata habere virtutem expiandi.

4. *E sanguine victimarum,* altaris thymiamatum cornibus adperso. Lev. XVI, 18. 19. Jam vero victimæ istæ erant piaculares ibid. v. 3. seqq. & sanguinis inde defumti proprium *κατ' ἐξοχὴν* erat expiare. Ex. XXX, 10. Lev. IV, 5. 6. 7. 18. XVII, 11. Significatum itaque fuit hoc ritu, etiam actum suffiendi esse *ἰλασινδὺν* & cruenta expiatione niti.

5. *Ex ingressu summi sacerdotis in Sanctum sanctorum, cum suffiu factus.* Qui ingressus cum pro scopo haberet expiationem Lev. XVI, 17. non potuit non ipse suffitus, quocum is prima vice adytum intravit, expiationis vim habere, inprimis factus solenni isto die, qui ab *expiatione* nomen habebat.

6. *Ex illo suffimenti scopo,* qui erat in avertenda morte, secundum illud effatum Lev. XVI, 13. *Det suffimentum super ignem coram Jehova, tegatque nubes suffimenti propitiatorium, quod est super testimonio (arca testimonii) UT NON MORIATUR.* Mortem vero avertere proprium erat *expiationis*.

7. *Ex illa suffimenti proprietate,* quod facta quasi fumi facri nube ipsum *ἰλασινδὺν* tegere, seu obumbrare, debe-

debebat in Sancto sanctorum. Id quod pariter vim ejus *ἱλαστικὸν* indicavit.

8. *E testimonio expiationis expresso*, quod Num. XVI, 46. 47. habetur: *Edixit Moses Aaroni: accipe thuribulum, madoque ei igne ex altari & imposito thure, fac ut cito percurrat cœrum, & EXPIATIONEM fac pro eis: exivit enim fervens ira a facie Jehovæ; jam incepit ipsa plaga. Quo accepto Aaron -- & EXPIATIONEM FECIT pro populo -- & cohibita est plaga.*

9. *Ex hilastico illo ריח ניחור*, *odore bonæ fragrantia*, qui suffimento tribuitur, & quidem illi etiam, quod sacrificiis adhibebatur in altari holocaustorum, ideoque non minus, immo multo magis, illi, quod in Sancto & Sancto sanctorum fiebat, competebat. Vide Lev. II, 2. 15. 16. VI, 14. 15. Conf. 1. Sam. XXVI, 19. Illud vero ריח ניחור fuisse *ἱλαστικόν*, demonstratum vide Dissertat. V. Propof. VII.

Quæ cum fuerit *intercessionis sacerdotalis*, tanquam typi, *ἱλαστικὸν*, quis dubitaret, antitypum, qui in *Christi intercessione* est, fuisse hilasticum? Per intercessionem vero intelligitur illa Christi precatio, quam in statu exinanitionis, partim ante perpesiones ultimas, integras etiam noctes nostra causa in precibus perseverans Matth. XIV, 23. Marc. I, 35. VI, 12. &c. partim circa eas Jo. XVII. Matth. XXVI, 36. 39. 41. 42. & in istis pergit. Hebr. V, 7. Luc. XXIII, 34. Jes. LIII, 12. Et illa ipsa respectu applicationis & fructuum etiam in ipso statu exaltationis, durat. Vide Rom. VIII, 34. Hebr. VII, 25. IX, 24. 1. Jo. II, 2. *Thymiamata* vero *precum* fuisse figuram, liquet ex Psalm. CXXI, 2. Apoc. V, 8. VIII, 3. 4. Fidelium tamen preces non sunt hilasticæ, sed fructus expiationis, ideo etiam Deo *ὁσμὴ εὐωδίας*.

JJ 5225

ULB Halle

3

002 698 757

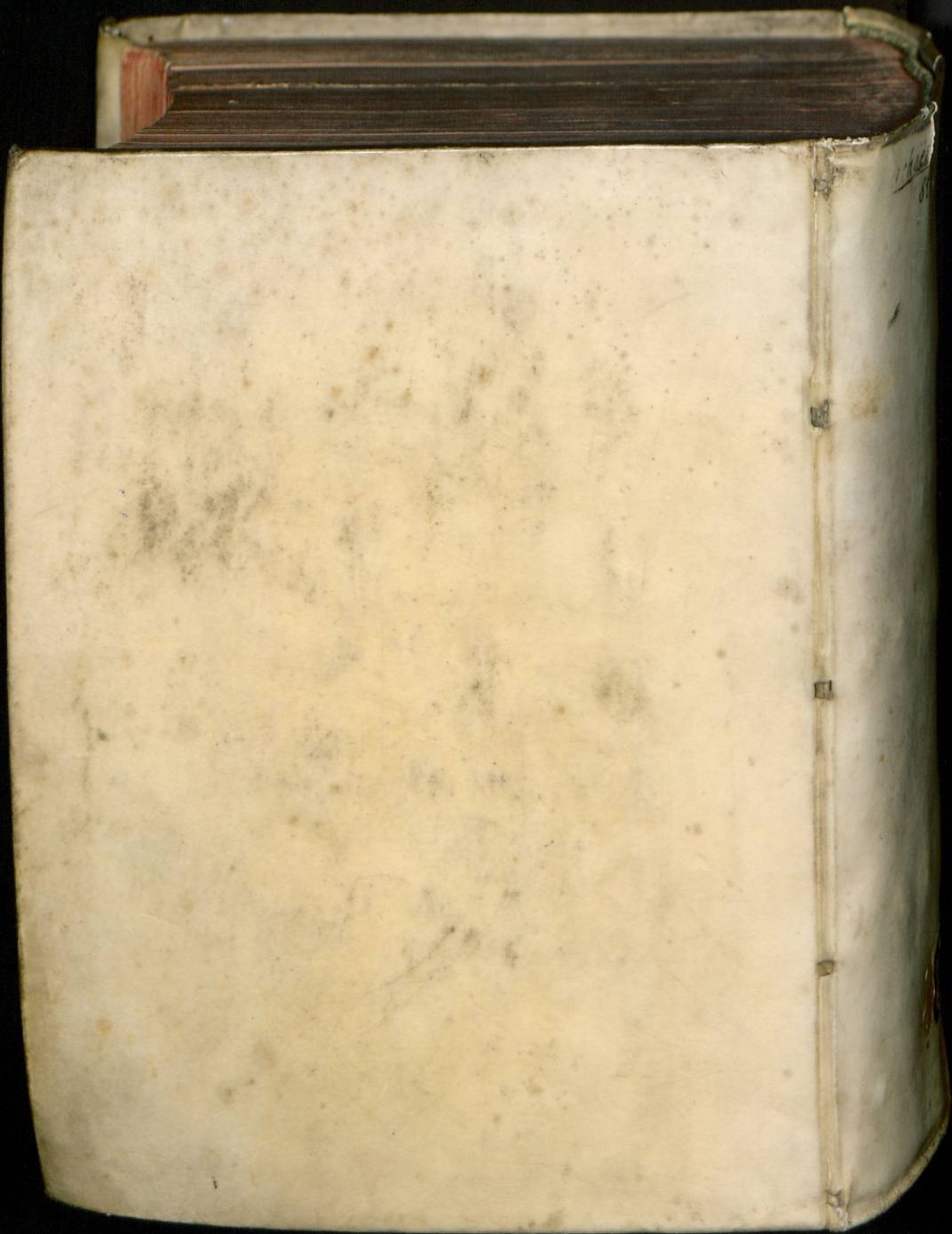

st

Ms 18

Mt:

DISSERTATIONUM ANTIPOIRETIANARUM
ET SIMUL ANTISOCINIANARUM
S E P T I M A

DE

SATISFACTIONE
JESU CHRISTI,

SEU DE

EXPIATIONE ET RE-
DEMPTIONE EJUS FORENSI,

TANQVAM ANTI-TYPICO UNIVERSÆ REI SACRIFICALIS
NUCLEO, TOTIUS EVANGELII CENTRO, AC JUSTIFICA-
TIONIS FORENSIS FUNDAMENTO:

QVAM DOCTRINAM

PRIORE XVI. PROPOSITIONUM SERIE
DEMONSTRATAM

IN REGIA FRIDERICIANA

die Octobris hujus MDCCXIX. anni

PRAESIDE

JOACHIMO LANGIO,

SS. THEOL. D. ET PROF. ORDIN.

ad objectiones respondendo publice tuebitur

JOANNES HENRICUS *Senk*

Osterburgo - Pal. March. S. S. Theol. Cultor.

HALAE SAXONUM,

Typis JOAN. FRID. KROTTENDORFII, Acad. Typ.

